

## **PROPOSTES SINODALS I EXPERIÈNCIA DIRECTA DE LA COL·LEGIALITAT DE L'ESGLÉSIA**

**Conferència del Sr. Cardenal Arquebisbe de  
Barcelona, Dr. Lluís Martínez Sistach, a les  
Conferències Quaresmals 2015: *Sínode de la  
Família entre llum i flashes*, organitzades per la  
Basílica de la Puríssima Concepció . Barcelona,  
8 de març de 2015**

Vaig tenir el goig que el Papa Francesc em va nomenar membre de l'Assemblea general extraordinària del Sínode dels Bisbes, que es va celebrar dels dies 4 al 19 d'octubre de l'any passat. Com sabeu, el tema d'aquesta Assemblea Sinodal fou “Els reptes de la família en el context de l'evangelització”.

Participar en una Assemblea sinodal és una experiència eclesial molt intensa i amb els altres bisbes representants de totes les Conferències Episcopals del món es fa un treball sinodal, és a dir, un caminar junts per aconsellar el Papa en el seu servei a tota l'Església universal. Agraïxo moltíssim al Papa Francesc aquesta deferència que va tenir amb mi i, d'alguna manera, us vaig tenir a tots els diocesans ben presents en el treball que realitzàrem aquells dies presidits pel Papa en l'aula del Sínode en el Vaticà.

El Sínode dels Bisbes va ser instituït pel Papa Beat Pau VI, amb un document anomenat *Apostolica sollicitudo*, de 15 de setembre de 1965. Eren els anys de la celebració del Concili Vaticà II a Roma. Molts de vosaltres potser recordeu aquella celebració del Concili amb més de dos mil bisbes d'arreu del món que ha estat l'esdeveniment eclesial més important del segle XX. Però, ¿per què es va crear aquest organisme d'àmbit universal anomenat

Sínodo dels Bisbes? Abans del Concili Vaticà II hi havia molta centralització en l'Església. Ni el Papa ni els bisbes diocesans viatjaven i el Papa tenia només l'ajut de la Cúria romana pel govern de l'Església universal i tenia poc contacte amb els bisbes diocesans.

Tanmateix dos mil bisbes que venien de tot el món i estaven a Roma prop del Papa d'octubre a desembre per les sessions conciliars, proporcionaren al Papa un ajut important per conèixer millor la realitat de tota l'Església. Atès que les sessions del Concili Vaticà II finalitzaven el desembre de 1965, els bisbes demanaren al Papa Pau VI que creés un organisme denominat Sínodo dels Bisbes que és una assemblea de bisbes escollits de diferents regions del món que es reuneixen en ocasions determinades per fomentar l'estreta unió entre el Papa i els bisbes i ajudar el Papa amb els seus consells (cf. c. 342). Aquest any fa 50 anys de la creació d'aquest organisme que es reuneix en assemblea general ordinària i extraordinària, i assemblea especial. Cal tenir molt present que en la composició de l'assemblea sinodal ordinària i extraordinària estan representats tots els episcopats del món, cada país hi té representació. Això dóna una importància singular als consells que el Sínodo dels Bisbes dóna al Papa, ja que és fruit d'aquesta representació universal. I es pot parlar d'una autèntica representació, ja que els bisbes que participen en l'assemblea sinodal són elegits per la respectiva Conferència Episcopal, directament en tractar-se de l'assemblea ordinària i indirectament en el cas de l'assemblea extraordinària que són els presidents de les Conferències Episcopals, els quals ja han estat elegits com a presidents.

Puc dir-vos que va ser molt emotiu poder participar en la beatificació del Papa Pau VI pel Papa Francesc, en la missa de cloenda de l'assemblea sinodal, ja que va ser aquest Papa qui va crear aquest organisme. Per a mi fou encara més emotiu perquè vaig anar a Roma a ampliar estudis l'octubre de 1962, coincidint amb el dia de l'inici del Concili Vaticà II, i vaig poder estar en la

plaça de Sant Pere del Vaticà quan fou elegit el cardenal Montini, Pau VI, el dia de Sant Lluís de 1963, i estava també a Roma quan Pau VI va constituir l'organisme del Sínode dels Bisbes.

El Papa Francesc va convocar una assemblea extraordinària l'octubre de 2014 per tractar sobre la família, que viu actualment canvis molt sensibles i demana molta reflexió. I el Papa va tenir l'encert de no concloure aquest estudi en una sola assemblea sinodal, sinó que es completés amb el treball de la propera assemblea sinodal ordinària al cap d'un any, l'octubre de 2015. Podríem dir que en l'anterior assemblea sinodal tractàrem només o principalment els reptes de la família, veiérem aquesta realitat en les seves situacions fràgils i de fracàs, per tal de deixar un temps per reflexionar, per estudiar, per fer un treball sinodal consultant a les diòcesis, als sacerdots, als laics, a les famílies, abans de la propera assemblea sinodal d'enguany. Fou un veure, enguany serà un jutjar i un actuar. Podem dir que en aquella assemblea prenguérem els entremesos generosos i en la propera assemblea sinodal prendrem els plats forts de l'àpat.

El document final de l'assemblea sinodal – la *Relatio Synodi* – acaba amb aquestes paraules: “Les reflexions proposades, fruit del treball sinodal que es va fer en un clima de gran llibertat i en un estil d'escolta mútua, volen plantejar qüestions i indicar perspectives que han de ser madurades i precisades per la reflexió de les Esglésies locals durant l'any que ens separa de l'Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes prevista per l'octubre de 2015”(RS, 62).

Cal dir que en les dues assemblees, encara que es tracta el mateix tema, la família, hi ha una complementarietat entre les dues assemblees en el tractament o l'amplitud del tema, ja que l'octubre de 2014 tractàrem dels reptes de la família i l'octubre de 2015 tractàrem de la vocació i missió de la família en l'Església i en la societat. Com es pot veure, ara tractarem el tema de la família, però amb més amplitud, no limitant-nos als reptes, a les dificultats de

les famílies, sinó considerant tota la realitat del matrimoni i de la família.

El Papa va presidir totes les sessions plenàries de l'Assemblea. Va parlar només dues vegades: a l'inici i al final de l'Assemblea. En la primera sessió ens va demanar que parléssim amb llibertat i que escoltéssim amb humilitat: "Parleu sense por i acolliu amb el cor obert el que diuen els germans". Aquestes paraules, pronunciades amb confiança, contribuïren a fomentar un clima participatiu i sinodal, van aconseguir la seva finalitat.

En la darrera sessió del dia 18 d'octubre, el Papa clausurà els treballs sinodals amb un breu discurs que fou escoltat gairebé com els apòstols escoltaven al Mestre. El Papa va exposar algunes temptacions que han pogut estar presents en els membres del Sínode. Per exemple, la temptació de rigidesa que s'aferra a la lletra de la llei i es tanca a les sorpreses de Déu; o la temptació de qui en nom de la misericòrdia embena les ferides sense curar-les i es fixa en els símptomes sense buscar les causes; o la temptació de transformar el pa en pedres per llençar-les contra els pecadors, els dèbils i els malalts; o la temptació de no tenir cura del "dipòsit de la fe", considerant-nos els seus propietaris; o la temptació de no considerar la realitat utilitzant un llenguatge que no diu res.

En els treballs del Sínode podem dir que ningú va oblidar la misericòrdia ni va regatejar la veritat del matrimoni cristià, la indissolubilitat, la unitat, la fidelitat, la procreació. Els diferents accents legítims no pretenien negar l'altre perspectiva.

Amb encert, el Dr. Ramon Corts, rector d'aquesta estimada parròquia, ha escollit com a tema de les conferències quaresmals d'enguany la família, en sintonia amb tota l'Església que està tractant aquest tema: l'Assemblea sinodal d'octubre de 2014 començà el seu tractament i es completarà en l'Assemblea sinodal de 2015.

L'atenció especial pastoral que la família està rebent en aquests anys sorgeix de l'autèntic discerniment dels signes del temps. Sota

el guiatge del Papa Francesc, l'Església s'està interrogant sobre la realitat familiar des de l'òptica de la fe cristiana, prenent-se seriosament els desafiaments que provenen del món contemporani.

Sorgeix una pregunta: perquè la família? De manera òbvia es tracta de la forma originària de relació antropològica que abraça tota la humanitat des dels seus orígens. La vida procedeix de l'encontre d'un home i una dona, en qualsevol lloc del món i des de l'inici de la història. La realitat de la família està per tant a l'arrel del perfil universal dels pobles, de les cultures i de les religions.

Aquesta àmplia mirada sobre la humanitat és il·luminada per la revelació cristiana: en la relació entre un home i una dona està escrit el projecte de Déu, que es configura com participació en el seu amor de Pare Creador, de Fill eternament engendrat i fet home, de l'Esperit que és Senyor i dona la vida. La família és el lloc primigeni de l'amor, de la generació i de la custòdia de la vida. La història humana és història de famílies.

Cal veure sintèticament el *canvi antropològic-cultural*. El l'actual context socio-cultural la família experimenta fortament aquest canvi antropològic-cultural. En sentit general, especialment a l'occident, es difon progressivament l'experiència de la soledat, que incideix moltíssim en les relacions familiars, disminuint considerablement la certesa dels llaços sòlids i permanents que donaven confiança. Aquí cal unir la greu crisi econòmica, que si bé ha potenciat noves formes de solidaritat, també ha alimentat la desconfiança en les institucions públiques i, per tant, en la possibilitat de trobar treball, tenir una vivenda, casar-se i tenir fills.

En altres contextos, a nivell social la relació de parella es presenta diversament configurada en els matrimonis mixtos, interreligiosos, combinats, polígams, com alternativa al mateix matrimoni, en la forma de simple convivència de les parelles de fet, i de les unions de persones del mateix sexe. També el llaç parental resulta diversament configurat en el fet de la fecundació artificial, la

difusió de les mares de lloguer que ofereixen l'úter, l'adopció de fills per part de solters i de persones del mateix sexe.

A nivell cultural, la institució del matrimoni i de la família es veu afectada per una tendència a no desenvolupar obligacions, que pressuposa la inestabilitat del vincle i un relativisme que reivindica el pluralisme de les formes de família.

Molts infants neixen fora del matrimoni, especialment en alguns països, i són molts els nens que després creixen amb un sol dels pares o en un context ampliat o reconstruït. El nombre de divorcis és creixent i no és rar el cas d'opcions determinades únicament per factors d'ordre econòmic. Freqüentment, els infants són motiu de lluita entre els pares i aquells són les veritables víctimes de les desavinences conjugals.

D'aquesta ràpida síntesi, emergeix la destrucció del nexa "matrimoni-família-vida" que ha representat durant segles el motor de la societat humana. Tanmateix, això no significa que la família hagi perdut del tot el seu valor ideal. De fet, per un cantó, s'atribueix un gran valor als llaços familiars i la família és vista per la majoria dels ciutadans de tots els països com el lloc de la seguretat, del refugi, del sosteniment de la pròpia vida. Per un altre cantó, la família no és negada, sinó que és percebuda aparentment compatible amb altres formes d'experiència relacional.

Davant d'aquest panorama en que es troba el matrimoni i la família, també entre els cristians, ¿quina actitud han d'assumir els pastors i el poble de Déu? A aquesta pregunta ha intentat respondre el Sínode dels Bisbes, l'assemblea extraordinària de 2014 i intentarà fer-ho l'assemblea de l'octubre de 2015.

Cal dir que el Sínode ha pres l'opció valent d'una mirada positiva i confiada, en lloc del desànim i la desesperació. Tal com diu el document final de l'assemblea sinodal d'octubre de 2014 – *Relatio Synodi* –, "en aquest context, l'Església sent la necessitat de dir una paraula de veritat i d'esperança... Els grans valors del matrimoni i de la família cristiana corresponen a la recerca que impregna

l'existència humana també en aquest temps marcat per l'individualisme i l'hedonisme. Cal acollir les persones amb la seva existència concreta, saber sostenir la seva recerca, avivar el desig de Déu i la voluntat de sentir-se plenament part de l'Església... El missatge cristià sempre porta la realitat i la dinàmica de la misericòrdia i de la veritat, que en Crist convergeixen” (RS 11).

En aquest sentit, el diàleg sinodal es va centrar en qüestions pastorals més urgents per encaminar la concretització en cadascuna de les Esglésies locals, en la comunió *cum Petro et sub Petro*. L'anunci de l'Evangeli de la família constitueix una urgència per a la nova evangelització. L'Església ha d'oferir-lo amb tendresa de mare i claredat de mestra, en fidelitat a la *kenosi* misericordiosa de Crist. La veritat s'encarna en la fragilitat humana no per condemnar-la, sinó per salvar-la (cf. RS 29).

En el context de la societat actual i en referència als seus desafiaments, l'Església reunida en Sínode es pregunta: ¿Com repropolar el projecte de Déu i l'Evangeli de la família? ¿Com anunciar aquest Evangeli de la família avui? La pregunta de caràcter pastoral implica evidentment la continuïtat amb la doctrina matrimonial, però amb la necessària renovació que els nous desafiaments sol·liciten, després de més de 30 anys de l'exhortació apostòlica *Familiaris consortio* de Sant Joan Pau II.

El Concili de Calcedònia ens ofereix un principi metodològic que podem resumir així: *distingir sense separar entre continuïtat i novetat*. La paciència que aquest mètode demana és una virtut cardinal per a l'esgotador caminar de l'Església en referència als nous desafiaments, ja que no tot apareix de cop clar ni reconegut amb un consens immediat. No tractant-se simplement d'una majoria, és l'Esperit qui parla a tota l'Església, al qui cal escoltar, i això s'aconsegueix amb la paciència pròpia del discerniment comunitari, segons el que Pau VI, instituint el Sínode dels Bisbes, indicava entre les seves finalitats la de “facilitar la concòrdia d'opinions, almenys en els punts fonamentals de la doctrina i en

quan al modus de procedir en la vida de l'Església" (*Apostolica sollicitudo*, 15 de setembre de 1965).

La perspectiva de la mirada sobre Jesús resulta determinant per l'anunci del seu Evangeli sobre la família. A l'ordre cronològic que avantposava l'Antic Testament al Nou Testament, s'ha preferit l'ordre teològic que troba en Crist el seu centre i, per tant, el seu principi i el seu compliment, seguint les indicacions del Papa Francesc, en l'homilia de la missa de l'inici de l'Assemblea Sinodal, el 4 d'octubre de 2014, afirmant el següent: "La condició decisiva és mantenir fixa la mirada en Jesucrist, parar-se en la contemplació i en l'adoració del seu rostre... En efecte, cada vegada que tornem a la font de l'experiència cristiana s'obren nous camins i possibilitats inesperades".

Els pares sinodals parlarem dels reptes, dels desafiaments, de les dificultats de la família en els nostres respectius països. Les tres-centes intervencions que es feren els tres primers dies de treball oferiren un diagnòstic de la situació del matrimoni i de la família arreu del món. Diagnòstic que amb variacions va coincidir força en tots els indrets del món. Fonamentalment perquè aquest diagnòstic és fruit d'un corrent cultural que no coneix fronteres. Incideixen molt en els joves els corrents culturals de relativisme, consumisme, hedonisme, viure el present sense pensar en el futur i també els sistemes econòmics originats en el "fetixisme del diner i en la dictadura d'una economia sense rostre i sense un objectiu verdaderament humà", com diu el Papa Francesc en *l'Evangeli Gaudium*. En aquest diagnòstic que oferiren especialment els pares sinodals africans, llatinoamericans i asiàtics en les seves intervencions, a més de famílies molt reeixides, hi ha moltes famílies fràgils i ferides que no han assolit ésser una "íntima comunitat de vida i d'amor".

En l'assemblea sinodal hi participaren matrimonis cristians com auditors, els quals han ofert uns testimoniatges de la seva vida familiar, social i eclesial que encoratgen i posen en relleu que hi ha molts matrimonis i moltes famílies en el món que viuen amb



il·lusió i alegria l'Evangelí i la bellesa del seu amor fidel, indissoluble i fecund.

Els pares sinodals érem bisbes, pastors d'Esglésies diocesanes que tenim cura de totes aquestes famílies i, per tant, a més de posar en relleu la necessitat de la formació dels adolescents i joves perquè puguin assumir un compromís matrimonial cristià per ser per a tota la vida una íntima comunitat d'amor, també parlarem de la necessitat de trobar respostes pastorals per aquest nombre creixent de famílies fràgils i ferides, de matrimonis divorciats i casats civilment o ajuntats.

Puc dir que les intervencions dels pares sinodals foren molt pastorals, pròpies de pastors, de bons pastors, que coneixen i estimen les seves ovelles i cerquen les millors prades perquè puguin desenvolupar-se degudament. Ha estat una assemblea sinodal molt pastoral en una temàtica que involucra totes les persones, ja que tots formem, d'una manera o d'una altra, part d'una família, aquesta realitat creada per Déu i enriquida per Jesucrist amb la dignitat del matrimoni sacramental.

El Papa Sant Joan Pau II, l'any 1981, en el seu document *Familiaris consortio*, parlava ja que l'experiència ensenya dissortadament que qui ha recorregut al divorci té normalment la intenció de passar a una nova unió i, per tant, cal afrontar el problema pastoral amb una atenció improrrogable. El Papa deia que l'Església no pot deixar sols els qui – units ja amb el vincle matrimonial sacramental – han intentat passar a noves núpcies. Tanmateix, el Papa indica que cal discernir bé les situacions diferents que es donen en aquests casos. Aquesta és una observació molt important. Poden semblar situacions idèntiques, però normalment no ho són. Cada fracàs conjugal i familiar té les seves característiques peculiars.

Sant Joan Pau II exhortava als pastors i a tota la comunitat dels fidels per tal que ajudin els divorciats, casats de nou, procurant amb sol·lícita caritat que no se sentin separats de l'Església. El

Papa continua dient que han “d’escoltar la Paraula de Déu, d’assistir al sacrifici de la missa, de perseverar en la pregària, d’aportar la seva contribució a les obres de caritat i a les iniciatives de la comunitat a favor de la justícia, d’educar els fills en la fe cristiana, de cultivar l’esperit i les obres de penitència per implorar així, un dia i un altre, la gràcia de Déu. Que l’Església pregui per ells, els animi, es presenti com a mare seva misericordiosa i així els sostingui en la fe i l’esperança” (N. 84). Queda però la no possibilitat de participar en el sagrament de la Penitència i de l’Eucaristia, atesa la indissolubilitat del matrimoni cristià.

En la *Relatio Synodi* es fa referència a la doctrina patristica conciliar sobre les “llavors del Verb”, l’Evangeli de la família alimenta també aquestes llavors que encara esperen madurar. En relació a l’enfoc de la pastoral dirigida a les persones que han celebrat matrimoni civil, que són divorciades i tornades a casar o que simplement conviuen, pertoca a l’Església manifestar a aquestes persones la divina pedagogia de la gràcia en les seves vides i ajudar-les a assolir la plenitud del disseny que Déu té per elles. Seguint la mirada de Crist, l’Església mira amb amor els qui participen en la seva vida de manera incompleta, reconeixent que la gràcia de Déu també actua en les seves vides, donant la valentia per fer el bé, per fer-se càrrec amb amor l’un de l’altre i estar al servei de la comunitat en la que viuen i treballen (RS, 25).

És molt possible caure en el parany de centrar l’atenció, tractant sobre la família, en les situacions de matrimonis i famílies fràgils i desestabilitzades, amb problemes de separació i de divorci. Tanmateix l’assemblea sinodal d’octubre de 2014 no va voler caure en aquest parany i donar la raó als mitjans de comunicació social que reduïen els reptes que té la família a aquestes situacions i sota l’angle de poder o no rebre els sagraments de la Penitència i de l’Eucaristia. Hi ha d’altres reptes de la família per tal que esdevingui el que ha de ser i realitzar-se en plenitud. Per això en el document sinodal es va parlar també de l’Evangeli de la família i de la seva riquesa humana, espiritual, social, cultural i eclesial que

de segles va presentant l'Església i especialment el Concili Vaticà II.

Aquesta és la decisió del Papa Francesc ja que ha assenyalat com a tema de l'assemblea sinodal d'octubre de 2015, la missió i la vocació de la família en la societat i en l'Església. I això per molts motius, però fonamentalment per tres. En primer lloc, perquè cal presentar tota la bellesa i riquesa del matrimoni cristià per animar als joves cristians a celebrar-lo i preparar-se ben bé per viure'l intensament. En segon lloc, perquè l'Església desitja el bé, la felicitat i la realització dels esposos i fills i això s'assoleix si el matrimoni és reeixit. I, en tercer lloc, perquè evitem els sofriments dels divorcis i els problemes pastorals que se'n segueixen.

La *Relatio Synodi* tracta de l'Evangeli de la família, de la seva naturalesa, vocació i missió a la llum de la revelació i del magisteri de l'Església. El matrimoni i la família és una "íntima comunitat de vida i d'amor", en la qual els esposos i els fills s'estimen pel que són i tots els membres assoleixen la seva realització com a persones i com a cristians.

Cal viure el matrimoni i la família com una vocació, una crida de Déu per realitzar una missió importantíssima en el món. El Concili Vaticà II ha afirmat que el bé de les persones, de la societat i de l'Església depèn de la salut del matrimoni i de la família (cf. *Gaudium et spes*, 48). El Sínode dels Bisbes posà en relleu la transmissió de la vida que correspon al matrimoni i a la família, així com a l'educació dels fills com a persones i com a cristians.

La *Relatio Synodi* afirma que amb l'acolliment mutu i la gràcia de Crist, els nuvis es prometen entrega total, fidelitat i obertura a la vida, i reconeixen com elements constitutius del matrimoni els dons que Déu els hi ofereix. La fe permet assumir els béns del matrimoni com compromisos que es poden realitzar millor mitjançant l'ajut de la gràcia del sagrament. Déu consagra l'amor dels esposos i confirma la seva indissolubilitat, oferint-los l'ajut

per viure la fidelitat, la integració recíproca i l'obertura a la vida (cf. RS, 21).

Sabem que aquella limitació respecte dels sagraments de la confessió i de l'eucaristia crea problemes espirituals per a persones cristianes que es troben en aquesta situació i si bé no estan excomunicades i no estan fora de l'Església – com diu el Papa Joan Pau II –, d'alguna manera en tenen sensació. El tema és un gran repte per tal que l'Església reflecteixi davant del món una “pastoral de misericòrdia” harmonitzada amb la fidelitat a la Paraula de Déu. Amb l'ajut de l'Esperit Sant cal fer un gran esforç per unir la fidelitat i la misericòrdia. Fidelitat a la indissolubilitat del matrimoni, però a la vegada misericòrdia davant de la situació de persones cristianes que han viscut – de vegades sense culpa – un fracàs conjugal i que han celebrat un matrimoni civil.

Amb l'aportació de tots els pares sinodals es va estudiar i aprovar un document denominat *Relatio Synodi*, que té 62 números, dels quals 59 foren aprovats amb la majoria qualificada de dos terços. Per voluntat del Papa, aquest document en la seva totalitat és el document inicial del treball de la propera Assemblea sinodal d'octubre d'aquest any. I per voluntat del Papa Francesc, aquest document ha estat lliurat a totes les diòcesis del món perquè pugui ser estudiat responnent a 46 preguntes formulades sobre el seu contingut i així realitzar un treball més sinodal.

Vivim el temps litúrgic de Quaresma que és temps de conversió. Tots els esposos i els membres de famílies cristianes han de prendre's seriosament el joiós compromís de viure el seu matrimoni i la seva família com una íntima comunitat de vida i d'amor. L'amor conjugal amb l'ajut del Senyor cada dia ha de créixer, en els moments fàcils i en els moments difícils. La celebració de l'Eucaristia ajuda molt a intensificar aquest amor, ja que els esposos i els membres de la família s'alimenten de la Paraula, del Cos i de la Sang de Crist que per amor donà la seva vida per nosaltres. Amb l'Eucaristia s'intensifica el nostre amor, el

nostre perdó, el nostre esforç per superar possibles dificultats conjugals i familiars.

La conversió ens demana també potser prendre una actitud de reconciliació, d'ajut per als esposos que passen per mals moments, que estan en risc de separació conjugal. La comunitat a través nostre ha d'acompanyar aquests matrimonis amb la pregària i amb la presència reconciliatòria.

Ens cal pregar pels treballs del Sínode dels Bisbes perquè l'Esperit Sant ajudi als pares sinodals i al Papa a trobar camins eclesials d'harmonia entre la fidelitat al Senyor i la misericòrdia envers els que la necessiten més.